

A csodálatos Madame Rosa

Kiküldött tudósítónktól

Az idei Viennale programja változatosabb és érdekesebb volt, mint az előző évié. Edwin Zbonek, a bécsi filmfesztivál igazgatója évek óta, következetesen törekszik arra, hogy a filmhétre meghívott alkotásokkal egyrészt az osztrák filmművészeket inspirálja bőségesebb, modernbb munkálkodásra, másrészt eleget tegyen a bécsi mozinezők jogos vágyának: idejében megismerni a nemzetközi filmművészet izgalmas, új alkotásait. A Viennale sokszor évekkel megelőzi e tekintetben az osztrák filmforgalmazókat. Fentiek érdekében, ebben az évben a műsor egyik része „Cannes — Bécsben” cím alatt zajlott, a többi között Enmanno Olmi, Krzysztof Zanusi,

Claude Chabrol, Carlos Saura filmjeivel. Összesen 42 játékfilmet mutattak be, köztük 24-et a Viennale másik célkitűzése szénint választottak, nevezetesen: a dolgozó ember hétköznapijai — témakörben. Hazánkat Mészáros Márta *Ök ketten*, Kilenc hónap, és Szabó István *Budapesti mesék* című filmjei képviselték.

A Cannes-i filmekről annak idején részletes beszámolókat közöltünk lapunk hasábjain, ezúttal essék szó a többről.

Úgy látszik, a nemzetközi filmfesztiválokön egyre gyakoribb filmmotívum — a Viennalét megelőző párizsi fesztiválon is tapasztaltam — az emberi kapcsolatokat mérgező terror, feszültség, félelem és — magány. Így Claude Chab-

rol különös filmje: *Alice vagy az utolsó menekülés* a terror, a feszültség légkörét árasztja — anélkül azonban, hogy a vásznon egyetlen terrorcselekményt is látnánk. A főszereplő (Sylvia Kristel, a sexfilmekből ismert gyönyörű nő, aki filmszínésznőként is megállja a helyét) öt évi házasság után hirtelen úgy érzi, nem tud tovább a férjével élni — kocsiba ül, és mekivág a világnak. Ezután furcsa dolgok történnek vele, de ezek a történések szavakkal szinte elmesélhetetlenek, a kép beszél. Chabrol precíz, kiszámított, mesteri rendezése — sokan jogosan hasonlítják őt Hitchcockhoz — feszült hangulatokkal sokkol, s már az első perctől magával ragadja a nézőt, aki elfogadja a megmagyarázhatatlan események belső törvényszerűségeit, s megérti: Alice képtelen kimenekülni a kastélyból, ahová befogadták. De, amikor ez végre sikerül neki — egy idő múlva ugyanoda vicszi vissza az útja. Körforgás. Mint a születés-élet-halál — legalábbis Chabrol erre céloz nyilatkozataiban. A film feszült légköre csak az utolsó jelenetben oldódik, amikor kiderül:

Géraldine Chaplin és Fernando Rey — Carlos Saura: *Eletem*, *Elisa* című filmjében

Alice a kocsiját egy fának vezette, s a halála előtti percekben élte, álmódta végig élete szorongásait.

Carlos Saura *Elisa, életem* című filmje apa és leánya találkozására — húsz év után. (A lányt Geraldine Chaplin, az apát Fernando Rey alakítja, ez utóbbi 1977-ben Cannesban ezért a szerepért a férfialakítás díját kapta.) Egymásra találásuk emlékeik újraélése, s újraismerkedésük — félelmük a közös élettől, de a magánytól is, a szorongás az öregségtől, haláltól, betegségtől, az élettől — mindez váltakozva lengi be ezt a kicsit lassú tempójú, nyomasztó filmet.

(Egyébként, ez a téma: két ember, apa és lánya, vagy anya és lánya, vagy férj és feleség találkozására — huszszú évek után, egyre gyakrabban tér vissza a különböző filmekben. A párizsi fesztiválon bemutatott *Anna találkozásai*, továbbá az *Emlékezz a nevemre*, valamint Igmár Bergman legújabb filmje, az *Ósi szonáta* ilyen találkozásokról épül, hogy csak a legújabbakat említsük.)

A francia Alain Fleischer *Zoo Zero* című filmjének története sem mesélhető el; fantasztikus, misztikus jelenségekben látunk kitömött állatokat, és állati maszkokat viselő embereket. Viszont azt, hogy ki, mi, mit és miért tesz — a néző képtelen kitalálni.

A mai embert a mai

élet konfliktusaiban reálisztikus eszközökkel ábrázoló filmek kétségkívül jobban vonzották a nézőket. A spanyol Manuel Gutiérrez Aragón *Fekete ivadékok* című filmje — amelyet mindmáig nem engedtek Spanyolországban bemutatni, Franco ma is élő, fasizmust visszaki-vánó híveiről tár riasztó képet a néző elé. A *Menekülés*, az NDK-beli Roland Gráf rendezése kölönyes témát boncol. Hőse egy orvos, aki sér-tett hiúságból úgy dönt, hazájából az NSZK-ba menekül. Mire felesz-mél, s megbánja elhatá-rozását, már késő — nincs visszaút. A tehetséges csehszlovák rendező, Vera Chytilová *Játék az almáért* című, több fesztiválon díjazott vígjátéka ugyan-csak kórházi környezetben — méghozzá a szülészet-nőgyógyászaton — játszódik. Jiri Menzel alakítja a főszereplő csetlő-botló, ügyetlenkedő, szoknyabolond nő-rost, játéka azonban

nélkülözi az eredeti színeket — Peter Sellers eszközeivel éli. A vajúdt és szülő nőket ágya mellett, vagy a műtőben cívakodó, szerelmeskedő ápolónő és az orvos ket-tőse nem mindig fakasztja kacajra a nézőket Chytilová eredeti-nek indult tehetsége — ebből a filmből úgy lát-szik — kicsit megkopott, csak a vígjátékok ismert sémáival, új elemekkel nem találkozunk a film-jében. Játékosan kedves, humorosan ötletes az olasz Sergio Citti *A ka-bin* című filmje. Kis, olykor csak néhány per-ces epizódokban mutat-ja be az olasz tenger-part néhány jellegzetes figuráját. A keret az öltözködő kabin, amely-ben különböző figurák, fiatalok, öregek vetkez-nek, öltöznek, s közben velük és körülöttük nyüzsg az élet...

A Viennale legnagyobb élménye az Emile Ajar magyarul is meg-jelent *Előttem* az élet című regényéből: készült Oscar-díjas film volt,

Pieral és Catherine Jourdan — Alain Fleischer: *Zoo Zero* című filmjében

Simone Signoret és Samy Ben Youssef az Előttem az élet című filmben. Rendező: Moshe Mizrahi

Moshe Mizrahi rendezésében, Simone Signoret-val a főszerepben. A film Párizsban, a Belleville negyedben játszódik, itt él Madame Rosa, egy kanyargós lépcsősőjű, lift nélküli ház sokadik emeletén, zsidó, arab, néger, francia gyerekekkel, akiknek anyja, akárcsak Rosa hajdanán, az utcán keresi a kenyerét. A gyerekeket megőrzésre vitték a jószívű volt pályatárshoz, de olykor meg is feled-

keznek, a gyerekekről is, s az értük járó pénzről is. Rosa ezzel nemigen törődik. Mint prostituált, megjárta Európa és Afrika nagyvárosait, mint zsidó — Auschwitz poklait. Pihenni vágyik. Neki a gyerekek: új világ. A velük való törődés meleg sugarában talál még elég fényt és örömet, hogy legyen ereje öreg, beteg, elhasznált testét továbbcipelni — élni. A gyerekek között a legidősebb,

Jan Nowicki — Krzysztof Zanussi: Spirál című filmjének egyik jelenetében

és Rosának a legkedvesebb a szép arab kisfiú, Momo. Kettejük gyöngéd, szerető, őnzetlen kapcsolata — ez a film. Erről a szeretetről soha nem esik szó. Simone Signoret eljátssza; a fiú láttán ellágyul, felragyogó tekintetével, a gyereket korholó hangjában féltő gonddal. Tudja, a fiú képes érte minderre, ezért őt kéri meg: soha ne engedje, hogy kórházba vigyék, attól jobban fél, mint a haláltól.

Simone Signoret, aki 1978 César-díjat kapta a legjobb női alakításért — ezer színnel, gesztussal hozza elénk Rosa asszonyt. Régi életörömet, kacérságát, ahogyan a tükör előtt aggódva, szomorúan, de mégis reménykedve vizsgálja szépsége roncsait, és parókával, pirosítóval, tollakkal, cifra ruhákkal próbálja visszahozni a visszahozhatatlant. A mosolyában leírhatatlan szomorúság, bánatán, elesettségén

viszont áttör a mosoly, az élet szeretete. Halálos betegen viszik őt a ház lakói piros karosszékekben a szabadba, ahol Rosa, karimás kalapjában, felvidámodva, és élvezve a levegőt, a fényt, átengedi emyedt testét a nap melegítő sugarainak. Dohánytól, italtól, betegségtől, öregségtől hörgő hangján is megrezdül a szeretet, hiszen Rosa, aki bölcs és tapasztalt, mindenkit szeret maga körül. És őt is szeretik. A házbeliek, a néger utcalány, a fiatal férfiak, akik a lépcsőn cipelik, az idős orvos. És mindenkimél jobban Momo, akit ez a szeretet rendkívüli erővel ruház fel. Képes már szinte haladékló öregasszonyt elbűjteni mindenki előtt — hogy ne vigyék a kórházba —, és napokon át őrzgeti maga mellett a halott nő tetemét.

Szomorú, és mégis optimista film az *Előttem az élet*. Hiszen annyi megromlott kapcsolat-

Dagmar Bláhová a *Játék az almáért* című filmben.
Rendező: Vera Chytilová

ról, brutalitásról, terrortól, kilátástalanságról hírt adó film után, ez végre: bensőséges, szép emberi érzelmekről, szeretetről és reményről szól.

PONGRÁCZ ZSUZSA